46րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 447 Կ. ՊՈԼԻՍ, 2/15 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1902 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 12 ՐԷՃԷՊ 2 ԹԸՇՐԻՆԸ ԷՎՎԷԼ 1318

JOURNAL ARMÉNIEN
MANZOUMÉI-EFKIAR
38, Grand' Rue de la S-Porte, 38
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅԼԻԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գուռ Ալի Պաշայի, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ ետ չեն տրուիր։

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افكار
ارمنيجه يوميه سياسی غزته‌دن
صاحب امتيازی : اوحانس فريد
اداره خانه‌سی : باب عالی جاده‌سنده نومرو ٣٨

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 ղր.	50 ղր.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 Ֆր.	13 Ֆ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղրուշ,
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ,, ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ 10 ՓԱՐԱ

ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ ՆԱՐԵԿԸ

միմիայն «Մանզումէ»ի այն ընթերցողներուն յատուկ է, որոնք թիւ 431էն սկսեալ թերթ կը գնեն։ Աշխարհաբար Նարեկը բացէն պիտի չծախուի։

ՆԵՐՍԷՍ ՊԱՂՏՕՅԵԱՆ

ԲԱՐԵԿԱՄԻՍ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Տարաբախտ Ներսէսի դառնաղէտ մահուան գոյժը առի Այնթապէն հասած նամակէ մը, որուն վերջին բառերն էին. «Իր գրադարանը, որ 25 լիրայէն աւելի արժող շատ կարեւոր գրքեր կը պարունակէր, «Եկեղեցասիրաց»ին գրադարանին նուիրեց։»

Հայ պատուական վարժապետի մը այս նուէրը իր կեանքի վերջակէտին՝ ինքնին նշանակելի. գողտրիկ ընթերցողներս ուշը պիտի գրաւէ և հարցնել պիտի տայ անոնց. — Ո՞վ է այդ երիտասարդը։

Բնիկ Այնթապցի, հազիւ 35 տարեկան, գաւառի այն ինքնարույս վարդերէն, որոնց անակնկալ փթթումը գրական բուրաստանին մէջ խանդագին կ'ողջունենք. եթէ խեղճ Ներսէսը անծանօթ մնաց, պատճառն այն է որ գրական ասպարէզին մէջ չփայլեցաւ, այլ ուսուցչական պաշտօնին փարեցաւ բոլորանուէր, անոր մէջ աւելի օգտակար ըլլալու կոչումն ու յարմարութիւնը ունենալով։

Այնթապի վարժարանին մէջ կ'առնէ իր նախակրթութիւնը, անոր շրջանը լրացնելով՝ կ'ելլէ. Թուրքիոյ Գոլէժը կը մտնէ, տաժանելի աշխատութեամբ մը շրջանաւարտ կ'ըլլայ. և արդէն կանուխէն միտքը դրած իբր առաքելական Հայ Եկեղեցւոյ էն հարազատ զաւակներէն մին, նոյն եկեղեցւոյ խղճամիտ պաշտօնեայ ըլլալ ու ծառայել Աստուծոյ, Մարաշ կ'երթայ Ամերիկեան Աստուածաբանական վարժարանը կ'ընդունուի. երեք տարի ո'և է ջանք չխնայեր կարելի եղածին չափ լաւ օգտուելու. թէեւ անկէց վկայական մը ձեռք կը ձգէ, բայց չի գոհանար այսչափով, կ'ուզէ Հայ. Եկեղեցին մօտէն ուսումնասիրել ու ծանօթանալ անոր խորհուրդներուն, կարգերուն, կանոններուն ու ծէսերուն. պէտք զի ապագային իրեն յանձնուելիք հոգեւոր հօտին համար պատրաստած անունդը անխառն ըլլայ։ Գեղեցիկ առիթը կը ներկայանայ. Կիլիկիայէն Պոլիս դրկուող որբերուն վերակացու կը կարգուի. Պոլսէն կ'անցնի Դպրեվանք իր անզուսպ փափաքն իրագործելու, հոն մէկ կողմէ լրջութեամբ և ողջմտութեամբ Եղիշէ Սրբազանէն կ'ուսնի Հայ. Եկեղեցւոյ պատմութիւնն ու կրօնական գիտութիւններ, միւս կողմէ իր նմաններուն օգտակար ըլլալու ըղձանքով, Որբանոցի սաներուն կ'ուսուցանէ իր նախասիրած ճիւղը, գիտութիւնը, զոր գիտէր հաճելի ընծայել ճարտարօրէն, դիւրահասկնալի ոճ մը ներառեցուցած. վեց ամիս չափ աշխատեցաւ գրաբարի և Նախնի Հայ մատենագիրներու երկերը կարդաց ուշադիր. յաճախ Ցանախպագուի ձեռքը, կը ջանար թափանցել անոր մէջ ամփոփուած քրիստոնէական վարդապետութիւններուն. քննող ու պրպտող միտք մը ըլլալուն, դիւրաւ մէկ գլխէն միւսը չէր անցներ, մինչեւ որ առաջինը լաւ մը չմարսէր. իբրեւ քահանայական Բէլ Թարգմանեց Շնորհալիին Ընդհանրականը, սորբեւ աւելցնելով մեկնութիւններ ու ծանօթագրութիւններ, և երբ ժամանակը հասաւ Այնթապ գնաց ամուսնանալու ու քահանայանալու, արդէն իսկ Ս. Պատրիարքէն հրաման առած։

Սակայն այդ միջոցներուն Մանչեսթըրաբնակ Հայ բարերարներու նպաստով Այնթապի Որբանոցը բացուած ըլլալով, խնդրանին Ներսէս տեսուչ ընտրուեցաւ և ինքզինքը ժողովուրդին կեանքին կապելէ առաջ, անգամ մըն ալ ուզեց մանուկներու հետ ապրիլ. խեղճը չէր գիտեր որ անմեղներու գոգը պիտի աւանդէր հոգին. սիրեց զանոնք և անոնցմէ սիրուեցաւ. ու իր աշխատանքին տաքութեան մէջ մոռցաւ իսէլ կենակցի մը պէտքը. չարքաշ աշխատութիւններու և հսկումներու յաջորդեցին մարմնի վատուժութիւն, դէմքի դալկութիւն ու հազ։

Ա՜հ, չար ախտը կրծեց, ծակծկեց իր թոքը, մահուան հեռանկարը պարզուեցաւ աչքին, նուրբ զգայնութեամբ մը չափեց ցաւին խորութիւնը, հասկցաւ օրէ օր իր քայքայուիլը, դէպ ի գերեզման յառաջանալը, ու տխուր համակամութեամբ մը սպասեց վախճանին։

Եւ անչուշտ հառաչի՛ կոտրանքի այդ օրերուն՝ ետին ակնարկ մը նետեց և դիտեց ա՛ն լուսահետքը՝ ուրկէ անցած էր. այս խոստմնալից ուսուցչին գլխաւոր բաղձանքն էր Կիլիկիոյ մէջ ընծայարան մը հաստատուած տեսնել, որուն նպատակը պիտի ըլլար ուսեալ քահանաներ պատրաստել հոգեւորականութեան օտար մարդոցութեան. ասոր համար հինգ տարի առաջ միւեւնոյն մտածումին ունեցող քանի մը անձերու հետ կը հաստատէ «Եկեղեցասիրաց»ը, որուն մատուցած ծառայութիւնը կրօնալիցս յիշատակելի է. մեռնելու երկիւղը մըտքին առջեւ, փութկոտ գործունէութեան մը կը տարուի։ Անխոնջ Ներսէս ինչ եռանդով կը սատարէ անոր թէ՛ նիւթապէս և թէ բարոյապէս յառաջացման։ Ասկէց զատ իր սիրելագոյն ու սուրբ զբաղումը եղած էր Կիրակնօրեայ դպրոցը պզտիկ տղոց, որոնք ամէն կիրակի կը հաւաքուէին եկեղեցւոյ մէջ և իրենց համակրելի Տեսուչ Պաղտօյեանի կարգադրութեան համեմատ խումբ խումբ բաժնուած՝ երկուսեւ ուսուցիչներու միջոցով կը սորվէին բարոյագիտական դասեր. երբեք չէր ուզեր զանոնք բաժնուիլ. միշտ կը խորհէր նորանոր հնարներ գտնել, որով կարող ըլլար բոլոր նոր տղաքը ժողվել այդ սուրբ վայրն և անոնց թարմ մտքերուն մէջ ցանել հաւատքի ու բարոյականի սերմերը։ Ներսէս տեսակ մը գաղափարային կեանք վարած է. ո՛չ խմած, ո՛չ ծխած և ոչ սրճարան յաճախած, ուսուցչի մը անպատշաճ նկատելով այդ ունակութիւնները. իրեն համար ազնուացուցիչ զբօսանք մը եղած է իր անգլիերէն հատորներուն քով ըլլալ, որոնք մեծ մասամբ գերմաներէնէ թարգմանուած մեծ և միեւնոյն ատեն բարեպաշտ հեղինակներու գործեր ըլլալով, հոգեւոր անոնց ընթերցումով պատշաճած է. ժողովուրդը մտաւորապէս զարգացնելու ջերմ փափաքը նաեւ մղած է զինք հրապարակախօսութեան, և ամէն անգամ որ բռնած է, կրօնա-բարոյական նիւթի մը վրայ ճառած է, որպէսզի ունկնդիրներուն հոգեւոր կեանք ներշնչէ, մէկ խօսքով, աշխարհական տիպար քահանայ մը...

Ահա՛ այսպիսի պատուական դէմքի մը տարաժամ մեկնումը կարեւոր կը խոցէ ամէն Այնթապցիի սիրտ (*).

Ի՜նչ կ'ըլլծար, ի՜նչ եղաւ. «Ո՛ գիտաց զխորհուրդս քո, Տէ՛ր»։

Զգաց իր մօտալուտ մահը կատարեալ գիտակցութեամբ. վարդարանի մը հատիկներուն նման լաւին համրեց իր վերջին վայրկեանները, — անհուն բան. հոգեւորքի լռութիւնները ինչքան շատ իմաստ կը ծրարեն իրենց աչքերուն կող սատկութեան մէջ — հուսկ ապա մահուան դժոխային ձեռքը կափարիչը դրաւ օրհնաբեր Ներսէսին հոգեւոր բաղձանքներուն, գոցեց անոր այս կեանքի էջը. բայց միւս կեանքի լայն ու անհուն էջը բացուեցաւ։

Հիւծախտը մաշեցուց և ցաւագին գալարներու մէջ տարրեց իր մարմինը. սակայն հոգին ժառանգեց Ցաւիտենականութեան. անոր համար որ պարտքը կատարած էր, և Թագաւ Աստուծոյ քով, ա՛յնքան կարօտ էր Անոր։

Մեծ է կորուստը, կ'ըսենք ու կը տխրինք. միւս կողմէ կը մխիթարուինք, երբ կը մտածենք լուրջ կերպով թէ խնդիրը շատ ապրելուն մէջ չէ այլ արդիւնաւոր ապրելուն մէջ. եթէ վաղամեռիկ Ներսէսի կրօնասէր անբասիր կեանքն և մաքուր բարոյականը ընդօրինակէ Այնթապի նորահաս երիտասարդութիւնը, ամէնէն անկեղծ մահարձանը կանգնած կ'ըլլայ անոր յիշատակին։

ՎԱՐԴ

(*). Ո՛չ միայն Այնթապի, այլ և Հայ. Եկեղեցւոյ համար մեծ կորուստ մընէ հանգուցեալը, որուն նման ուսեալ և բարոյականի տէր քահանայացուներու կարօտը կը քաշենք։ Մ. Խ.։

ՄԻԼԻԱՌԱՏԷՐ ԴԷՄՔԵՐ

ԷՆՏՐԻՈՒ ՔԱՌՆԷԿԻ

Ազնիւ միլիառատէր մըն է աս, և երբ Աւետարանի ջատագով, օրին մէկը գեղեցիկ geste մը ըրաւ ան։ Ոսկիի թաճարին մէջ նստած, յանկարծ խղճին քսակին չուանները և գոչեց.

—Տէր, Տէր, ես արժանի չեմ այսչափ միլիոններ ունենալու, թող տուր որ անոր մէկ մասը ուրիշներու տամ...

Եւ Տէրը ո՛և է դիտողութիւն չընելով, միլիառատէրը սկսաւ բաշխել իր միլիոնները։ — Այս միջոցիս անիկա արդէն բաշխած է իր միլիոններուն երեք հարիւր երեսունը վեցը, և վիճակագրողները կ'ըսեն թէ, իրեն կը մնայ միայն վաթսունը չորս միլիոն։

Այո՛, անիկա «ֆանդէզի» չէ, այլ ճշգրիտ իրականութիւն, և նոր սեբունդները՝ որոնք քիչ ժամանակ ետքը պիտի կարդան ծերունի բարի կնոջ ձեռքով գրուած այն գիրքը որ Պատմութիւն կը կոչուի, հոն պիտի գտնեն հետեւեալը.

«Ատենով Ամերիկացի միլիառատէր մը կար, որ կը կոչուէր Էնտրիու Քառնէկի... Երբ վաթսուն եօթը տարեկան եղաւ ան, չուրջը նայելով տեսաւ իր հարստութեամբ այնքան չահագրգռուող, որչափ անշահեկան ժառանգորդներ։ Հետեւաբար որոշեց մինակ առաջ հատցնել իր ամբողջ հարստութիւնը։ Եւ անիկա չնչին գործ մը չէր, որովհետեւ, ենթադրելով որ ան աշխատութեան սեղանին առջեւ նստէր և ամէն վայրկեան հարիւր ֆրանքնոց երկու պանքնոտ բաշխէր, ցորեկուան և գիշերուան ամէն ժամուն, — հաշուելով նաեւ կիրակիները և տօնի օրերը, — չպիտի կրնար գլուխ ելլել իր միլիոններուն հետ, վերջին չունչը փչելէ առաջ...»

Եւ Պատմութիւնը պիտի աւելցնէր նաեւ.

«Բայց աս բարեգործ միլիառատէրը բաղդ չունեցաւ... Երբեք իր մարդասիրութիւնը լուրջ բանի մը տեղ չդրուեցաւ։ Մինչ ան կը դիզէր իր միլիոնները, զինքը կը նկատէին վաշխառու մը, և երբ զանոնք կը բաշխէր, ան ատեն ալ զինքը կը նկատէին համբաւի եռանդէ վազող մէկը։ Երբ այն չաստուածուհին՝ որուն անունն է Հարստութիւն՝ իրեն ժպտէր, միւս չաստուածուհին՝ որուն անունն ալ է Համբաւ՝ անգութ կ'ըլլար միշտ, ասոր համար խելացութիւն սեպեց լքել առաջինը, բայց երկրորդը մերժեց մտնելու պէս իր չնորհները»։

* * *

Եւ իրաւ է որ, այդ չորաճճի քրծնող կնկան՝ Համբաւին հետ իր յարաբերութեանցը մէջ Էնտրիու Քառնէկի երբեք բաղդ չունեցաւ...

Տասնըմէկ տարեկան եղած ատեն, արդէն կ'աշխատէր Բէնսիլվանիայի մանարաններէն մէկուն մէջ։ Իր գործն էր նկուղի մը մէջ զետեղուած կաթսայ մը տաքցնել, որուն համար օրական քսան սու կը ստանար։ Ոսկիի այս թագաւորին արժանիքներէն մէկն էր չամրցնել այն ժամանակ, երբ նոր տեսակ հովիւ մը, կը հսկէր մեքենաներուն վրայ և կ'արածէր վայրաշարժները։

Քառնէկի պիտի ըսէ ձեզի թէ, կեանքին մէջ և ոչ մէկ բանով այնքան հպարտ է, քան այդ գործով, և իր միլիոններէն և ոչ մէկը տուած է իրեն այնքան ուրախութիւն՝ որքան մէկ տոլար մը ստանալը։

«—Կը վախնայի միշտ, — կը պատմէ ան, — կեանքս վրայ տալէ։ Պատասխանատուութիւնը՝ որուն տակ կը գտնուէի, չա՛տ մեծ էր։ Միշտ վախը ունէի գործարանը օդը չնետելու, և գիշերները, տժգոյն, խոժոռ, կը շրջակուէի անկողինիս մէջ, գալարելով մտածմս, իբր թէ անգայտաչափը բըռնած ըլլայի անոնք։ Ասկէ ստացած եմ ջղային հարուածներ, որոնք դարձեալ կուգան վրաս, երբեմն, այսօր ալ»։

Այն ունկնդիրները, որոնց առջեւ պատմեց այս սրտառուչ մանրավէպը, հարկաւ որոտընդոստ ծափահարութիւն մը պայթեցուցին։

Բայց յաջորդ օրը, այդ մանրավէպը հետեւեալը ներշնչեց Շիգակօի օրագրողներէն մէկուն.

«Քառնէկի կը սխալի, երբ իր ջղային տագնապները կը վերագրէ տղայութեանը ունեցած իր պատասխանատուութեան սրտմաշուքներուն։ Բոլոր այն երիտասարդ ամերիկացիները զորս Մր. Ճոն Հէյ գործածեց Օլլայնի Սիթիի իր գործարանին մէջ, ունեցան նոյն տկարութիւնները և նոյն տագնապները, և ասկէ ի վեր հաստատուած է որ, ատոնք կաթսային ծառայելու արդիւնքներն են»։

Անոր քով գացէք անգամ մըն որ ինչ ըլլալնիդ տեսնանք...

Երբ տասնըչորս տարեկան եղաւ, Էնտրիու Քառնէկի յանկարծ փոխեց արհեստը, և մեքենագործութենէն հեռագրողի դարձաւ։ Ինք է որ ձեզի պիտի ըսէ թէ, ինչպէս հարստութիւնը իր ձեռքէն բռնեց։

«Զբաղումս, միմիայն, էր՝ հեռագիրները քաղաք տանիլ, բայց գրասենեակին մէջ, ատեն ատեն, երբ գործ չունենայի, կը ջանայի գործիքներուն վրայ աշխատիլ, կ'ուսումնասիրէի Մորսի այբուբենարանը։ Արդ, օր մը, հեռագրածեկերուն պաշտօնեան չեկաւ ժամանակին, և մինչ կը սպասէինք իրեն, ելեկտրական զանգակը յանկարծ հնչեց... հեռագիր մը կուգար...։ Ինչ ընել։ Վհատած էինք։ Պաշտօնեան, ապահովաբար, պիտի կորսնցնէր պաշտօնը և պիտի ճամբուէր...։ Ես պիտի զոհեմ ինքզինքս, ըսի և հեռագրական քանի մը կտոր փրթած ծանօթութիւններս հաւաքելով միտքիս մէջ, նստայ սեղանին առջեւ ու սկսայ գործիքը վարել։ Կարդացի երկու՝ հեռագիրը՝ քակուեցաւ, — ծայրայեղօրէն կարեւոր հեռագիր մըն էր ան, ուղղուած քաղաքին ամէնէն առաջնակարգ վաճառատուներէն։ Շուտ մը օրինակեցի զայն և տեղը հասցուցի... Պաշտօնեան չճամբուեցաւ, և հեռագրատան տնօրէնը, երբ իմացաւ եղելութիւնը, զիս կանչել տուաւ և վարչութեան մէջ բարձր պաշտօնի մը անցուց, բաւական խոշոր ռոճիկով մը։ Ատիկա իմ հարստութեանս սկզբնաւորութիւնը եղաւ»։

Քառնէկիի նկարագիրին այս յատկանիշը բացատրող հետեւեալ տողերը կը գրէ Նիւ Եօրքի կենսագիր մը. —

«Մր. Պրուքս, Փիցպուրկի հեռագրական վարչութեան վերատեսուչը, որ լաւ ճանչցած է Էնտրիու Քառնէկին, և որ զայն աշխատցնել ալ տուած է, կ'ըսէ թէ ան չատ հետաքրքիր և խելքը միտքը յառաջդիմելու վրայ էր։ Ինքզինքը ցուցնելու առիթ մը ներկայացածին պէս՝ անմիջապէս առաջ կը նետուէր։ Գրասենեակին մէջ, կը վրթէր որ հեռագրող պաշտօնեաները հեռաւոր սեղանէն, որպէս զի ինք կարենայ վարել գործիքները։ Այսպէսով է որ ան կրցաւ օր մը չատ կարեւոր հեռագիր մը թէ՛ առնել և թէ զայն հաղորդել տիրոջը»։

* * *

Արդեօք իր ծագրանքի ժպիտը աղուոր մը գամելո՞ւ համար է այդ չատախօսելու՝ Համբաւին չքմեղանքներուն վրէժ, որ բարեխիղճ միլիոնատէրը սկսած է տարածել իր միլիոններուն գթառատ ալիքները։ Ծայրն չէ, բայց անիկա այսօր բաշխող Քառնէկի մըն է, ինչպէս ատենով դիզող Քառնէկի մըն էր։

Eh bien! Քառնէկի այսօր ՝տղէ՛կ պակսեցուցած է տոլարներուն դէզը, հիւանդանոցներու չինութիւնը, եկամուտներու չնորհումը և անհամար նուիրատուութիւնները իրարու ետեւէ տեղացնելով. և աւելցող ոսկիէն հմայուած հանրութիւնը չուզեր տեսնել այն ոսկին որ կը հոսի։ Աս նպատակը երկաթագործ մը եղած է, ինք անձամբ դարբնելու համար իր հարստութիւնը, չաղուալելով բոլոր թշուառութեանց և խեղճութեանց հետ։ Ամբոխը չի տեսներ զայլը և չի լսեր մուրճերու հարուածը։ Այս միլիառատէրը կամքի վրայ խօսք չի կրնար ընել. հանրութիւնը կը խնդայ իր վրայ։ Զուրի ծայն կուգան անոր ականջին իր բրածները։

Աս առանկ է, իր ամենաչնչին գործերէն մինչեւ ամենակարեւոր գործերուն համար։ Քառնէկի չկրնար ձեռք երկնցնել, առանց կասկածանք և կամ անվստահութիւն արթնցնելու։

Մտիկ ըրէք։ Քանի մը ամիս կ'ըլլէ, Քառնէկի ուզեց իր հարստութեանց հայրենիքին մէջ շրջան մը ընել, և գիշեր մը, ամենափոքրիկ տրուարձան մը հասաւ։ Խեղճուկ չէնքի մը տախտակաշէն պատերուն ետեւ, երգեհոնի մը պոռոտ ձայնը կը հնչէր։ Քառնէկի հրեց դուռը։ Մարզիկներու տաճար մըն էր ան։ Հեռուն, ցած տեղ մը, ամէնէն ետեւի նստարանին վրայ, նստաւ։ Երբ կարգը նուիրահաւաքութեան եկաւ և պնակը իր քովէն անցաւ, Քառնէկի պարզօրէն և առանց ցուցամոլութեան երկու հարիւր յիսուն ֆրանքնոց թղթադրամ մը դրաւ պնակին մէջ։

Պնակը կատարելով իր դարձը, եկաւ հովիւին, որ հարաւի գաւառներուն սովորութեան համեմատ, հաշուեց «տուրք»ը և դառնալով հաւատացեալներուն, ըսաւ.

—Եղբայրներս, Տէրը այսօր իր պաշտպանութեան թեւը երկարեց մեր վրայ։ Պնակը մեզի տուաւ քառասուն ֆրանք, տասնըհինգ սանդիմ. Եւ եթէ խաբեբայ մը որուաք ծերունին՝ պնակին մէջ դրած թղթադրամը իրական է, երկու հարիւր յիսուն ֆրանք ալ պիտի ունենանք... Եղբայրներս, ծունկ չոքինք։ Աղօթենք Տիրոջը, որպէս զի թղթադրամը կեղծ չըլլայ...»

Զուրի ձայն կուգայ չըսի։

Ու հիմա, աղանդը, միայն կը մնար իրեն. և ճիշդ ասոր համար է որ իր այդ երկու գործերուն մէջ Տոնթէյի արժանի, հարազատ, իսկատիպ պատկերներ կը գտնենք։ «Տօքթօր Բասքալ»ը մինչդեռ եղաւ ասոնց հակառակը։ Իբրեւ վերջին հատորը այդ չարքին, պէտք էր որ եզրակացնող մակածութիւնը (induction) ըլլար ան ամբողջ գործին, — իր վարդապետութեան համադրութիւնը (synthesis), չէնքը ամբողջացնող աշտարակը։ Իրաւամբ ալ այս վերջինին մէջ առջիններէն չատ աւելի ծանրացած է իր վարդապետութեան վրայ, ու քանի որ չէ՛ւ է իր վարդապետութիւնը, կեղծ, խղճալի ու դատարկ, ասոր համար «Տօքթօր Բասքալ» ամբողջ չարքին էն խեղճուկ ու էն դատարկ հատորն է։

Թարգմ. Ն. ԹՕԳԱԹԼԵԱՆ
(Շարունակելի)

ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ ՆԱՐԵԿ
ԳՐԱԲԱՐ ԲՆԱԳԻՐԷՆ
թարգմանեց ԹԱՍԻՄ
«Մանզումէ»ի 431 տրբաթ օրուան թիւէն սկսեալ սկսանք հրատարակել իբր թերթօն «Մանզումէ»ի երրորդ էջերին մէջ։
(ԽՆԱՄՈՎ ՊԱՀԵՑԷՔ ԹԻՒԵՐԸ)

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ

«Տիեզերք եւ իր կազմութիւնը». — Գրեց Տօքթ. Ն. Տաղաւարեան. թարգմանեց Հայերէնի Սահակ Վ. Օտապաշեան. Տպագր. Ն. Կ. Պէրպէրեան 1902։

Գիրքը՝ որ հիմա գրասեղանիս վըրայ կը հանգչի, մէկն է անոնցմէ որոնք իրենց օգտակարութեան հետ կը միացնեն նաեւ բարեգործութեան կատարեալ միջոց մը ըլլալու հանգամանքը։

Սահակ Վրդ. Օտապաշեան, որ այս գրքին թարգմանութիւնը իբր հարստանկան նուէր ձօնած է Տօքթ. Տաղաւարեանի, առաջինը կ'ըլլայ և դուռ կը բանայ Արմաշականներուն գիտական գործերով ալ զբաղելու՝ կրօնականին հետ քով քովի։ L'univers et sa formationի յաջող թարգմանութիւնը և ֆրանսերէն բնագիրը որչափ մը երիտասարդ Արմաշականին, նոյնքան ալ պատուաբեր է հեղինակին Տօքթ. Տաղաւարեանի, որուն այս գործը՝ իր հրատարակութեան ատեն, այնքան գնահատուեցաւ և գովուե-

ԷՄԻԼ ԶՈԼԱ ԵՒ ԻՐ «ՏՕՔԹՕՐ ԲԱՍՔԱԼ»Ը

ԳՐԵՑ ՍԷՆՔՐԻԷՎԻՉ

Թէ որ Ֆրանսացի մը ըլլայի, ազգային դժբաղդութիւն մը պիտի նկատէի Զոլայի տաղանդը, և պիտի ուրախանայի որ իր դարաշրջանը կ'անցնի՛կէր, քանի որ իր ամենահաւատարիմ աշակերտները իսկ կը լքեն զինքը։ Ալ գիրքէ մինակ մնացած է։

Իր անունը պիտի մնա՞յ արդեօք մարդկային յիշողութեան և գրականութեան մէջ։ Իր համբաւը պիտի ապրի՞։ Ասոնք գուշակել դժուար է. կը ներուի սակայն որ տարակուսինք։ «Ռուկօն Մաքար»ներու չարքին մէջ հատորներ կան որոնք իրաւամբ հզօր են, ինչպէս «Germinal»ը և «La Débacle»ը։ Բայց ընդհանուր կերպով իր՝ հանդէպ աղդող իրապաշտութեան ունեցած հրացուած ու պարզապէս պիղծ լեզուն քալքայած են ինչ որ Զոլայի բնածին տաղանդը ըրած է զինքը անմահացնելու համար։ Գրականութեան մէջ պէտք չէ մտնեն անանկ ասացուածքներ զոր չինականն իսկ կը կարմրի բերանը առած ատեն։ Ոճրագործը իրապաշտն ու թշուառը ներկայացնելու համար՝ պէտք եղած իրապաշտ ճշմարտութիւնը տարբեր միջոցով մը կարելի է ձեռք բերել ու հաւատարմօրէն պատկերացնել իրենց մտքի վիճակը, իրենց գործքերը, ու վերջապէս ներկայացնել անոնց խօսելակերպը. երբեք ըսել չեմ ուզեր բառ առ բառ մէջ բերել անոնց հայհոյանքները ու ծայր աստիճանի նողկանք ազդող խօսքերը։ Ճիշդ այսպէս ալ չէ՞ պատկերներու ընտրութեան գործը։ Հոս, ասոր մէջ ալ նորէն, ինչպէս բառեր ընտրելու պարագային մէջ, որոշ սահման մը կայ, զոր դատողութիւնն ու ընտիր ճաշակը կը գծեն։ Զոլա այդ սահմանը անցած է «La Terre»ին մէջ, այնչափ որչափ մինչեւ այսօր ոչ ոք անցնիլ համարձակած էր։ Հրէշութիւնները մահուան կը դատապարտուին. ինչո՞ւ համար. որովհետեւ հրէշային են։ Գիրք մը ուրեմն որ պարզապէս նողկանք կ'ազդէ պէտք է մէկ կողմ նետուի։ Նոյն բանը կը տեսնենք իրերու բնական վիճակին մէջ։ Տիեզերական գեղական արտադրութիւններուն մէջ, ծիծաղ չարժելու համար գրուած կոշտ բաներ մը կ'ապրին դեռ, — Արիսթոփանէս և Ռապըլէ, — կամ հըրաշալիօրէն կերտուած վաւաշոտ բաներ մը, — Պօքաչիօն, — սակայն նողկանք ազդելու ձգտող ոչ մէկ գիրք կրցած է ապրիլ։ Զոլայի գիրքերուն յարուցած ազմուկը, անոնց իւրաքանչիւրին առաջ բերած գայթակղութիւնը՝ իր ապագան խորտակեցին։ Ահա՛ զարմանալի իրողութիւնը։ Այն մարդը որ գըծուած ծրագիրներով մը, ամենայն պագրիւնութեամբ ու խորհրդածութեամբ կը գրէր, այն ատեն միայն գլուխ-գործոցներ արտադրեց երբ նուազ առիթ կ'ունենար գործածելու իր վարդապետութիւնները ու մեթոտները։

Այս բանը պատահեցաւ «Ժէռմինալ»ին ու «Լա Տէպաքլ»ին։ Ընկերվարականութեան անըմբռնելիութիւնը, պատերազմի անսահմանութիւնը պարզապէս ջախջախեցին Զոլան ամբողջ իր մտքին կազմածովը։ Այս կարգի համեմատութիւններու առջեւ իր վարդապետութիւնները պզտիկցած՝ ալ հազիւ հազ լսելի կրնային ըլլալ, հանքերը լեցնող ջրհեղեղին գոռում գոչումներուն ու Բրիւսելական թնդանօթներուն արատումներուն մէջէն։

ցաւ մայրաքաղաքիս մեր և ամբողջ օտար մամուլէն, նոյն իսկ Հրեաներուն կողմէ։

Դասական գիրքերու ետին հոս ու հոն ցրցնուած խեղճ ու կրակ, կիսակատար գրուածները մէկ կողմ ձգելով Տաղաւարեանի այս գործը առաջինը կ'ըլլայ, միջակ զարգացում իսկ ունեցողներու հասկցողութեան մատչելի, իր պարունակութեամբը և իր յստակ ու մաքուր աշխատութեամբը, տիեզերքի կազմութեան վրայ խօսող գիրք մը. և Տաղաւարեան՝ բժիշկներուն առաջինը՝ գիտութիւնը ժողովուրդին մատչելի, սիրելի ընելու աշխատող։

Գիրքը առաջին գլուխը կը բանայ Տիեզերագրութեան զարգացման պատմութիւնը ընելով որ ծայրէ ի ծայր կը կարդացուի կատարեալ ու խորունկ ուշադրութեամբ։ Երկրորդ գլուխը կը խօսի Արեգակնային դրութեան վրայ, երրորդով կը ներկայացնէ երկինքը, Չորրորդ գլխով Երկնային մարմիններու, Ջերմութեան և լոյսի ծագման, հինգերորդով երկնային մարմնոց ֆիզիքական բաղադրութիւնը և վեցերորդով որ գրքին էն լուրջ ու օգտակար գլուխն է, կը խօսի Տիեզերածնական տեսութիւններու վրայ և վերջապէս եօթներորդ ու վերջին գլխով՝ Երկրի ծագումը և անոր այլ և այլ փոփոխութիւնները, վերնագրին տակ մեծ ճկունութիւնով կ'ամփոփէ գրեթէ ամբողջ Երկրաբանութիւնը և Հնէաբանութիւնը։

Գիտական գրքերու այս քաղարձակ սովին մէջ, ուր կը գտնուինք հիմա, չատե՛ր, մանաւանդ անոնք, որոնք քիչ թէ շատ հետաքրքրութիւն մը ունին տիեզերքի կազմութիւնը, ծագումը և անոր ունենալիք վախճանը հասկնալու, պիտի սիրեն հարկաւ օգտուիլ այս գրքէն, տպագրուած ամբողջ Տօքթ. Տաղաւարեանի ծախքով և հասոյթը բովանդակօրէն յատկացուած Սըվազի Որբանոցին, միևնոյն ատեն փոխանակութիւն մը ունեցած ըլլալով նաեւ Սըվազի աղքատ տղոց օգնելու։ Ու ասկից զատ հաճելի պէսպիսութիւն մըն ալ ընծայած իրենց ճաշակին, բանաստեղծութիւններու ու ֆանթէզիներու այս յորդ պոռթկումին ատեն, ուր ամէն երեք ու կէս յօդուած արտադրող գրագէտ կը դառնայ. և ամսական կատարելութեան մը իսկ չի հասած ամկամ նա գրողը, չան քարող մը կը կարդայ գրական աս ու ան ուղղութիւնը քարոզելով չեմ գիտեր որո՞ւ։

Այս փակագիծէն ետք, կը դնեմ հոս «Երկրագունտիս ապագան» գլուխը այս գրքէն քաղուած, որ մեծ հետաքրքրութեամբ պիտի կարդացուի ամէնէն։

«Այժմու մեր ամենաբարձր լեռներն 9 հազարամեթրէ նուազ բարձր են, ամէնէն խոր ծովերն նոյնչափ խորութիւն մը ունին, որով բարձրութեանց և խորութեանց տարբերութիւնը 18 հազարամեթրի չի հասնիր իսկ։ Հարթման աշխատութեամբ ժամանակի ընթացքի մէջ լեռներն պիտի անհետանան և ովկէանոսներու խորերը պիտի գրաւեն առանց զոյնս կարենալ լեցընելու, որովհետեւ ջրերու ծաւալն ծովի մակերեւոյթէն վեր գտնուած հողերու ծաւալէն 20 անգամ աւելի է. եթէ հողագնտիս բոլոր մակերեւոյթի դար ու փոսերը հարթենք՝ լեռները հողի վրայ սփռելով ցամաքի բարձրութիւնը 500 մեդր կ'ըլլայ և եթէ այս մասերը ովկէանոսներու մէջ լեցնենք՝ առանց մակարդակը 150 մեդր կը բարձրանայ, այսինքն ջրոյ խաւ մը կը պատէ երկիրը։

«Նախ՝ ջրերն կը պատէին երկիրս, և միայն լեռներու գագաթները ջրերէ դուրս կը ցցուէին, այս ցցուածքներու անդրանիկ աղդեցութեամբ դէպի ծով կրուիլն՝ անճեցուցին ցամաքի մակերեւոյթն՝ որ կի կը հասատրի այսօր եթէ 11 ենթադրենք ջրերու տարածութիւնը։ Համեմատութիւնները պիտի փոխուին, ցամաքներու մակերեւոյթը պիտի աճելնայ, բայց հազարաւոր տարիներ վերջը կրկին ցամաքները պիտի պակսին տարածութեամբ, վերջապէս ջրերը պիտի ծածկեն հողագունտս։

«Մեր գոյակութիւնը խիստ պիտի ըլլար եթէ ինկատի չառնենք մեր Արեգակին հետ ունեցած առնչութիւնները։ Այս լուսաւորը շարունակաբար կը կորսնցնէ իր ջերմութիւնը՝ իր ծաւալը կը խտանայ, կը կծկուի, վերջապէս հեղուկութիւնը կը նուազի, ներքին յուզումներն ալ պիտի նուազին, որով ամբողջ զանգուածը չի պիտի կրնայ մատակարարել ջերմութեան պաշարման, և հազարաւոր տարիներ վերջ պաղելով պիտի սառէ երկրային կենսականութիւնը դէպ հասարակած հաւաքուիլ։ Կեղեւ մը պիտի յաջորդէ իր փայլուն լուսադունդին, և այլն։»

Գլուխը արդէն ինքնին իր ամբողջութեամբ կրնայ գաղափար մը տալ գրքին պարունակութեան և անոր գիտական օգտին վրայ և անկէ անդին բան մը չի մնար մեզի ըսելիք։

ԼԵՒՈՆ ՇԱԹՐԵԱՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՀՈՒՆԳԱՀԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ ԵՒ ՉԵԽԵՐԸ

Հունգարական խորհրդարանին մէջ Չեխերու կուսակցութիւնը բուռն կերպով հակառակեցաւ Աւստրիոյ հետ կնքուելիք համաձայնութեան։ Վիեննայի մէջ, Մ. Քէօրպէր պաշարուած է դժուարութիւններով, բայց ան կրնայ բանակցիլ իր հակառակորդներուն հետ, մինչդեռ Մ. Զէլ չի կրնար միաքէն իսկ անցընել համաձայնութեան մը գալը՝ հունգարական այն պատուիրակներուն հետ, որոնք խորհրդարանին մէջ կ'ընդդիմանան իրեն։ Մ. Քէօրպէր պէտք է խոստում առնէ Չէխերէն թէ՝ դժուարութիւններ չպիտի յարուցանեն աւստրեւհունգարական համաձայնութեան մասին Ռայխսթակին մէջ տեղի ունենալիք վիճաբանութեան միջոցին։

Արդ, այս վիճաբանութիւնները աքանչելի առիթ մը ներկայացնելով Չեխերուն, Վիեննայի խորհրդարանէն՝ պօհեմերէն լեզուներու գործածութեան համար նպաստաւոր կարգադրութիւն մը ձեռք ձգելու, անոնք որոշած են չդադրիլ արգելք հանդիսանալէ համաձայնութեան գործին, եթէ իրենց պահանջքին գոհացում չտրուի։ Ինչ որ ալ ըսուի կամ ինչ որ ըլլուի, Մ. Քէօրպէր պարտաւորուած է գոհացնել Չեխերը, առանց դժգոհութիւն պատճառելու Գերմանացիներուն։

Ուրեմն նորէն պէտք է ձեռք առնուլ այն խորհրդակցութիւնները, որոնք անցեալ տարի չվերջացան։ Ռայխսթակի վերաբացման օրուընէ սկսեալ, (այսօր) ամէն ազգայնութիւններէ ներկայացուցիչներ, խորհրդարանական մարմիններու պետերուն կողմէ նշանակուած, պիտի միանան նախագահութեամբ Մ. Քէօրպէրի, որ զիրենք պիտի հրաւիրէ համաձայնիլ՝ լեզուական խնդրին լուծում մը տալու համար։

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ՀՈՂԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

Ռուսական երկրին մէջ հողագործութեան կացութիւնը ուսումնասիրելու համար կազմուած յանձնաժողովին աշխատութիւնները կը շարունակուին կանոնաւորապէս։

Ամբողջ Ռուսիոյ մէջ, Ցանձնաժողովը աւելի կը թուի զբաղիլ քաղաքական հանգամանք ունեցող խնդիրներով, քան այն մասնաւոր խնդիրներով, որոնց մէջ Ցանձնաժողովին անդամները մասնաւոր ձեռնհասութիւն մը ունին։

Լաւատեղեակ անձեր կը համաձայնին ըսելու համար թէ, և ոչ մէկ բարեփոխում յուսալի է հողագործութեան համար մինչեւ որ ձեռք չառնուին անոր յարակից աշխատութիւններ՝ որոնք շատ կարեւոր են այդ բարեփոխումը ի գլուխ հանելու համար։ Ռուսական նուազ պահպանողական թերթերը կը ծափահարեն այն ձգտումը, զոր ցոյց կուտան Ցանձնաժողովին անդամները, ուսումնասիրելու համար կրթութեան, տուրքերու և դատական ուրիշ խնդիրներ։

Ցանձնաժողովին անդամներուն մեծամասնութեան կարծիքին համեմատ, բարուոքելու համար այն կացութիւնը՝ որուն մէջ կը գտնուի այս միջոցիս Ռուսիոյ հողագործութիւնը, արդարեւ պէտք է նպաստաւորել հողագործ ժողովուրդը զարգացման նոր դիւրութիւններով. Ցանձնաժողովը միաձայնութեամբ համոզում գոյացուցած է որ, պէտք է գիւղացիները ժողովուրդին միւս դասակարգերուն հետ տնտեսական և նիւթական համահաւասար իրաւունքներ վայելեն։

Ցանձնաժողովին կողմէ կատարուած այս խնդիրներուն քննութիւնը խորապէս աննաճոյ տպաւորութիւններ կ'արթընցնէ Սէն-Բեթերսպուրկի վարչական բարձր շրջանակներուն մէջ, որովհետեւ անիկա կը նկատուի, ծայրայեղ յառաջդիմասիրութեան մը դրսեւորումը և Մ. տը Բըլըւ, ներքին գործոց նախարար, գիրով մը հասկցնել ուզեց յանձնաժողովին ազդեցիկ անդամներուն՝ որոնք գործօն դեր մը ունին այս գործին մէջ՝ թէ իրենք պարտականութիւն չունին զբաղելու այն տեսակ խնդիրներով՝ որոնք աւելի կառավարութեան կը պատկանին, այլ պէտք է միմիայն զբաղին ուսումնասիրելու երկրին չահերուն հետ կապ ունեցող տնտեսական գործերը։

ՊՕԷՐ ՊԵՏԵՐԸ

Պօէր պետերը հոկտ. 10ի առտուն Ուտրէխտ հասան, այցելութիւն տալու համար Քրիւկէր նախագահին և զայն շնորհաւորելու՝ իր ծննդեան տարեդարձին առթիւ։ Քրիւկէր ծնած է Բարկլուսոյ գաղթականութեան Ռիւսթէնպէրկ քաղաքին մէջ, 1825 հոկտ. 10ին, հետեւաբար 77 տարեկան է այսօր։

Ժողովուրդը՝ որ խռնուած էր ներկայ գտնուելու համար զօրավարներուն գալստեան, համակրալից ընդունելութիւն մը ըրաւ իրենց։ Զօրավարները քաղաքին պանդոկը գացին, ուր ընդունուեցան քաղաքապետական իշխանութեան անդամներուն կողմէ։

Քրիւկէր նախագահը կառքով զօրավարներուն գալով, ամէնքնին միասին եկեղեցի գացին, ուր հանդիսաւոր արարողութիւն մը կատարուեցաւ։ Այս արարողութեան միջոցին երկու հովիւներ քարոզեցին, յետոյ Քրիւկէր նախագահը բեմ ելաւ և պօէրական լեզուով հակիրճ ճառախօսութիւն մը արտասանեց, որ մեծ տպաւորութիւն մը թողուց ներկաներուն վրայ։ Նախագահը իր բարձր գնահատութիւնը յայտնեց զօրավարներուն մատուցած ծառայութեանց համար։ Ցետոյ խնդրեց հասարակութենէն, մանաւանդ աշխատաւոր զօրավարներուն տրուած նուիրատուութեանց, օգնել անոնց՝ դարմանելու համար պօէր ժողովուրդին թշուառութիւնը։

Նախագահին ճառախօսութենէն ետքը, Ֆերնհաուտ քարոզիչը, շնորհակալութիւն յայտնեց իրեն և շնորհաւորեց զինքը, իր տարեդարձին առթիւ։

Գերմանական թերթերուն յախուռն և հակասական կացութիւնը, հանդէպ զօրավարներուն, կը զարմացնէ և նոյն իսկ կը զուարճացնէ զօրավարներուն բարեկամները, Պրիւքսէլի մէջ։

«Էթօալ Պէլժ» կը կարծէ թէ թիւրիմացութեան պատճառը բաւական պարզ է։ Գերմանական ժողովուրդը Պօէրներուն կողմն է, մինչդեռ կառավարութիւնը կ'ուզէ բարեկամական յարաբերութիւններ ունենալ Անգլիոյ հետ։

Իտալական գնահատումներ

«Իթալի» անպաշտօն թերթը, կը յիշատակէ զօրավարներուն կողմէ եղած ժխտումը՝ հպատակելու համար Կայսեր կողմէ շնորհուելիք ունկնդրութեան պայմաններուն։ Այս թերթը գոհ է որ զօրավարները Իտալիա չեն գար, ուր թէպէտ քաղաքավար բայց նուազ խանդավառ ընդունելութեան մը պիտի արժանանային։ Նախընտրելի է որ, կ'աւելցնէ Իտալական այս թերթը, զօրավարները Բարիզ երթան, ուր խանդավառ ընդունելութեան մը պիտի արժանանան, ազգայնականներուն կողմէ։

«Պօէրներուն պաշտօնը» կ'ըսէ, դժբաղդաբար կորսնցուց իր մարդասիրական հանգամանքը, որ պիտի ապահովէր իրենց յաջողութիւնը, և սառեցաւ պօէրասէր հանգամանք մը, որուն հաշտ աչքով չեն կրնար նայիլ եւրոպական տէրութիւնները։ Եւ ոչ մէկ վարչապետ չպիտի ուզէր սիրել Անգլիոյ դէմ ուղղուած թշնամական ցոյցի մը պատասխանատուութիւնը, որովհետեւ բոլոր մեծ տէրութիւնները աղէկ հասկցած են թէ ինչ մեծ բան սկսած է արժել հիմա խաղաղարական կացութիւնը։

«Գալով Իտալիոյ, կասկած չկայ թէ, զօրավարները հոն յարգալիր բայց ցուրտ ընդունելութիւն մը պիտի գտնէին, և ասիկա անոր համար որ Իտալացիք անկեղծ համակրանքի մը զգացումը կը կրեն Անգլիոյ հանդէպ։ Իտալիա կ'ողբայ պատերազմին վայրագութեանց վրայ, բայց չմոռնար երբեք, տագնապալի վայրկեաններու մէջ, բարեկամութեան պարտականութիւնները»։

(Թայմզ)

ԱՑՐՈՂ ԱՆՏԱՌՆԵՐ

Աթէնքէն 10 հոկտ. Թուով կը գրեն թէ, այն մեծ հրդեհը որ ծագած էր Բիքերմի մէջ, մինչեւ երէկ գիշեր կը շարունակէ ճարակիլ, և գիշերուան ընթացքին մէջ գրաւած է ընդարձակ տարածութիւն մը։

Ներքին գործոց նախարարը փութացած է հրդեհին վայրը, և ոստիկաններ ու զինուորներ ղրկուած են հոն՝ Աթէնքէն։

Բարեբաղդաբար յաջորդ առտուն հովը փոխուելով, հրդեհը կասած է։ Վնասները անհուսլի համեմատութեան մը կը հասնին։

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ՄԷՋ

Պուէնոս Այրէսէն ստացուած նորագոյն լուրեր կը տեղեկացնեն թէ, անձրեւներու պակասութիւնը և ցրտութիւնը մեծ վնաս պատճառած են ցորենի և վուշի հունձքին։

Միւս կողմէ, կացութիւնը շատ աննպաստ է նաեւ անասուններուն ալ։ Երկրին բոլոր նահանգներուն մէջ, արօտավայրերը շատ աննպաստ վիճակ մը կը ներկայացնեն և կենդանիներու մահը բարձր համեմատութեան մը հասած է։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԲԱՐԻԶ, 13 հոկտ.— Այսօր Բէնթէնի փոքրի օդանաւորդական դարաստանէն մէջ կատարուեցան Մ. Պրատաքիի չինել տուած ղեկաւոր օդապարիկին փորձերը։ Տասնըվեց ձիու ուժ ունեցող շարժիչ նոր մեքենայ մը պիտի փորձուէր, որ ժամը 25 քիլոմեթրի արագութիւն մը պիտի տար։ Մ. Պրատաքի կ'ընկերանար ճարտարագէտ Մ. Մորէն։ Հարիւր մէթր բարձրութեան մէջ նաւակին կապերը խզուեցան եւ երկու օդանաւորդները վար ինկան աhեւելի կերպով կտոր կտոր եղած։

—Պօէր զօրավարները, այսօր կէսօրէն մէկ ժամ ետքը, Բարիզ ժամանեցին։ Ժողովրդեան խուռն բազմութիւն մը, որ անոնց կը սպասէր, խանդավառ ընդունելութիւն մը ըրաւ Հիւսիսային կայարանէն մինչեւ օթէլը։ Կէսօրէն ետքը պօէր զօրավարները ընդունուեցան նախարարապետ Մ. Քոմպի եւ արտաքին գործոց նախարար Մ. Տէլքասէի կողմէ։

—Լոնտոնի ֆրանսական դեսպան Մ. Բօլ Քամպօն, այսօր, երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ արտաքին գործոց նախարար Մ. Տէլքասէի հետ։

ՊԵՐԼԻՆ.— Խորհրդարանը պիտի գումարուի հոկտ. 16ին։

ՆԻՒ-ԵՈՐՔ.— Այսօր կատարուած մեծաքանակ գնումներու հետեւանքով ցորենի գիները մեծապէս բարձրացան։ Կ'արժէն 76.75։

ՊԷԼԿՐԱՏ.— Զրոյց կայ թէ Սերպիոյ նախարարութիւնը հրաժարեր է քաղաքական խնդիրներու հետեւանքով։

ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ ՆԱՐԵԿ

Թարգմանեց ՔԱՍԻՄ

ԿԱՐԴԱԼ ԵՐՐՈՐԴ ԵՐԵՍԸ

ԽՆԱՄՈՎ ՊԱՀԵՑԷՔ ԹԻՒԵՐԸ

17—120

ԹԵՎՃԻՀԱԹ

Հիւմնի խըտմէթլէրինէ մէչնի Գուտտը Շէրիֆ սանճաղը մուհասէպէ պաշ քեաթիպի իղզէթլու Եուսուֆ, վէ Մահքէմէի շէզա րէիսի Եօմէր Լութֆի էֆէնտիլէրէ թերֆիէն միւթէմայիզ վէ մահքէմէ աղասընտան Ֆէյզի վէ Ֆօրճի, Թէլէկրաֆ վէ Բօստա միւտիրի իզզէթլու Հաճի Հասան Համտի վէ պանքէր Վալիրօ էֆէնտիլէրէ Սանիյէ սընֆը սանիսի վէ շէզա Մահքէմէսի պաշ քեաթիպի րիֆաթլու Ահմէտ էֆէնտիյէ Սալիսէ րիւթպէլէրի թէվճիհ պույրուլմուշ տըր։

ՆԸՇԱՆ

Մէթրովիչա գօնսօլօսխանէսի խատէմէսինտէն Եակօր Շարարեան վէ Տէրսաատէթ Ռուսիա գօնսօլօսխանէ մէէմուրլարընտան Մ. Միհրան Պիւլպիւլեանա պէշինճի րիւթպէլէրտէն Մէճիտի, վէ Մ. Տէրտէրօֆա տէօրտիւնճիւ րիւթպէտէն Օսմանի նիշանը գիւշանլարը իհսան պույրուլմուշ տըր։

ՆԵՐՔԻՆ

ՕՍՄ. ԿԱՑՍ. Պանքային փոխ տնօրէն Մ. Կասքօն Օպունուա տնօրէն անուանուեցաւ նոյն դրամատան. Սըր Համիլդըն Լանկի տեղ որ վերջնականապէս կը մեկնի մայրաքաղաքէս։ Աւելորդ է ըսել թէ Մ. Օպունուա արժանի յաջորդն է Սըր Համիլդըն Լանկի, և ամէնկերպով ալ կարող և գործին ալ մարդը։

—Սըր Համիլդըն Լանկի մեկնման առթիւ նոյն պանքային պաշտօնէութիւնը իր յիշատակ արուեստագիտական առարկայ մը պիտի նուիրէ անոր։

—Սըր Համիլթըն Լանկ և իր կինը աղջի գիշեր իրենց հրաժեշտի վերջին պարահանդէսը տուին, իրենց բազմաթիւ ծանօթներուն և բարեկամներուն։ Պարահանդէսը կարելի եղածէն աւելի չքեղ էր որուն ներկայ էին գրեթէ մայրաքաղաքիս եւրոպական ամբողջ բարձր դասը։

ԲԷԱՏՀԱՆԷԻ հովիտէն բերուած ջուրերուն համար շինուած աղբիւրներուն թիւը ինչպէս յայտնի է, Վեհ. Սուլթանին հրամանով հարիւր հատի պիտի բարձրանային մայրաքաղաքիս մէջ։ Վեհ. Սուլթանը հրամայեց այդ ջուրերէն բերել նաեւ բոլոր վաքըֆի աղբիւրներուն համար ալ։

Մասնաւոր քիմիագէտ մը շաբաթը երկու անգամ պիտի երթայ քննէ նոյն տեղի ջուրերուն ակերը և ջուրերը,

ՄԵԿՆՈՒՄ.— Զօրումի նոր կառավարիչ Մուսթաֆա փաշա, աղջի օր իր պաշտօնատեղին մեկնեցաւ։

ԺԱՄԱՆՈՒՄ.— Պանք տը Մէթէլէնի տնօրէն Մ. Ժանօ Բուրճի Բօմիթէլլէէն Պոլիս եկաւ իր ընտանիքին հետ։

—Լօնտոնի օսմ. Պանքային տնօրէն Մ. Գարրի Պոլիս եկած է։

ԻՏԱԼԻՈՅ դեսպան Մարքի տը Մալասբինա, երէկ Բ. Դուռը երթալով Արտաքին գործոց Նախարարին հետ տեսակցեցաւ։

ԺԱՆՏԱԽՏ ԵՒ ԲՕԼԵՐԱ.— Իզմիրի մէջ 10 օրէ ի վեր ժանտախտի նոր դէպք երեւան եկած չըլլալով, անոր ժամանունելներուն դէմ դրուած բժշկական քննութիւնները և հակասեփումները վերցուեցան։

—Օտեսայէն ալ կը գրեն թէ ժանտախտը քիչ ատենէն պիտի կրնայ անհետիլ, ձեռք առնուած առողջապահական խիստ միջոցներուն շնորհիւ։

—Եգիպտոսի մէջ աղջի օր քօլերայէ 94 դէպք և 84 մահ։

—Աղեքսանդրիայէն կը հեռագրեն թէ քօլերան կազմէն անդին ալ ճարակած է։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԻՑ վարժարանին ուսանողներուն ձեռագործի մրցանակներու աշխատումը՝ աղջի օր կատարուեցաւ։ Թանգարանին տնօրէն՝ Համտի պէյի նախագահութեան տակ գտնուած քննիչ յանձնաժողովին կողմէ, ինչերկայութեան օտար հիւրերու, ապուրողապետ՝ Ահմէտ Ալի փաշայի, որ յաջող նկարիչ մըն է, վարժարանին տնօրէն Երուանդ էֆ. Ոսկանի, ճարտարապետ Մ. Վալօրիի և ուսուցչական մարմինին։ Առաջ քննուեցան չըրջանաւարտ Հալիմ և Ռուբէն էֆ.ներու բաղանիք նկարները («Վէզիր խանին մէջ տեսարան մը» և «երկու կիսանդրի») բայց չգնահատուելով որոշուեցաւ վկայական չտալ։ Ցետոյ քննուեցաւ բաղանիք Ա. կարգէն 8 աշակերտներու պատրաստած մերկ մարդերու նկարները, որոնցմէ 5 Թուրքեր մրցանակ առին զանազան աստիճաններով։

Գծագրութեան ճիւղին Դ. կարգէն Մէհմէտ Ալի և Օննիկ էֆ. Միասէրեան առաջին մրցանակի. Բ. կարգէն Ֆոթի էֆ. առաջին և Իսրայէլ էֆ. երկրորդ մրցանակի. Ա. կարգէն Միսաք Նշանեան և Տիգրան էֆ.ները առաջին և Արսէն էֆ. երկրորդ մրցանակի արժանացան։ Ճարտարապետական ճիւղին Դ. կարգէն Միլտիատիս էֆ. առաջին մրցանակ և կրթական ոսկի չքադրամ և Մէհմէտ Հիքմէթ էֆ. ալ առաջին մրցանակ և կրթական արծաթ չքադրամ։ Դ. կարգէն Արմենակ էֆ. երկրորդ մրցանակ. Բ. կարգէն Կարապետ էֆ. Կիւմիւշկէօզեան առաջին մրցանակ ստացան, իսկ Ա. կարգի ուսանողներէն ոչ մէկը մրցանակի արժանի դատուեցաւ։

Նախապատրաստական կարգէն 6 հոգի միայն մրցանակի արժանացան որոնցմէ Շահին էֆ. Բ. մրցանակ և Վահրամ ու Երուանդ էֆ.ներն ալ միայն պատուոյ յիշատակութեան արժանացան։

Փորագրութեան ճիւղին Դ. կարգէն երկու Թուրք աշակերտներ, և Գ. կարգէն երկու Թուրք աշակերտներ մրցանակի արժանի դատուեցան։

Արձանագործութեան ճիւղին Դ. կարգէն Թուրք ուսանող մը առաջին մրցանակի, Բ. կարգէն Թուրք ուսանող մը երկրորդ մրցանակի, իսկ Ա. կարգէն Ստեփան էֆ. երկրորդ մրցանակի արժանացան։

ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ երկաթուղիի ընկերութեան և Հանրօգուտ շինութեանց Նախարարութեան միջեւ ժամանակէ մը ի վեր գոյութիւն ունեցած հաշուական անհամաձայնութիւնը հարթուած է, կ'ըսէ «Սապահ»։

Ինչպէս յայտնի է, նոյն երկաթուղիի ընկերութիւնը իր գիծին երկայնքը խանութներ, օրճարաններ և այլն շինելով, վարձու կուտայ փափաքողներուն, և այդ վարձքին մէկ մասն ալ կառավարութեան կը պատկանի։ Ահա այդ վարձքերու քանակութիւնը պատճառ եղած էր հարթուած հաշուական անհամաձայնութեան։

ԿԱՑՍ. ՀՕԳԱՑՈՒԹԻՒՆ.— Վեհ. Սուլթանը հրամայեց ակնարոյժ տօքթ. Էսատ պէյի, որպէս զի երթայ և դարմանէ Արշիպեղագոսի կղզիներուն կուսակալ Ապէտին փաշան, որ աչքի ցաւէ կը տառապի։

ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ մէջ վճռագիրներու գործադիր պաշտօնեաները պարտքի տեղ գրաւի տակ (հաճզ) կ'առնէին երկրագործական գործիքներն ու անասունները։ Ջենինաս պաշտօնարանը գրեց պէտք եղած տեղերը, այդ տեսակ իրերը գրաւի տակ չառնել, քանի որ օրէնքը ո և է արտօնութիւն չունի այդ մասին։

ՊՈՒԼԿԱՐԱՑ էկզարքը որ բաւական ատենէ ի վեր հիւանդ էր սկսած է ապաքինիլ։

ԱԹԷՆՔԻ Օսմ. դեսպան Րիֆաթ պէյ, որ Քարլսպատ կը գտնուէր Աթէնք վերադարձաւ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՆՔԵՐԸ.—Վիեննայէն Հռոմ կը հեռագրեն թէ, երեսփոխան Բարատօպոլիի նախագահութեամբ բաժնետէրներու ընկերութիւն մը կազմուած է Թուրքիոյ հանքերուն շահագործման համար։

Ընկերութեան կեդրոնը պիտի ըլլայ Սելանիկ և պիտի կոչուի «Արեւելքի հանքերուն իտալական ընկերութիւնը»։ Դրամագլուխը 1 ու կէս միլիոն ֆրանք պիտի ըլլայ։

ՕԴԱՑԻՆ ԿԱՊԵՐԸ.— Մասնաւոր յանձնաժողով մը պիտի ղրկուի Միտիլլի օդային կապի աշխատութեանց տաժանակ ընդունելութիւնը կատարելու համար։

— Թարտապիոյ, Պէօյիւքտէրէի և Եէնիգիւղի բնակիչները խնդրեցին Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութենէն, օդային կապ բերել տալ իրենց գիւղերը։

ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ թերթերը կ'ըսեն թէ Հանր. Պարտքի պատուիրակ Մ. Նիքօլօբուլօ, այժմ Սօֆիա կը գտնուի համաձայնելու համար պուլկար կառավարութեան հետ 5 միլիոն ֆր.ի յանձնելու տուրքերուն մասին։

—Ֆէրտինանտ իշխանը ընդունեց Տէօյչէ Լէվանթէ Լինիէ ընկերութեան «Թէրաքիա» շոգենաւին մէջ ճաշելու հրաւէրը։ Նոյն շոգենաւը այս օրերս Վառնա կը հասնի առաջին անգամ ըլլալով. Հացկերոյթին ներկայ պիտի ըլլան եղեր նաեւ նախարարները։

ՕՏԵՍԱՅԻ, Նափոլիի և Նիւ-Եորքի մէջ շոգենաւային նոր գիծ մը պիտի սկսի գործել՝ յառաջիկայ նոյեմբերէն սկսեալ։

«ԳԱՆՍԷՐ»ի հիւանդութիւնը դարմանելու համար Պոլիս եկող փաստաբան Նուվանիի գործողութեան հետեւանքով մեռնիլը գրած էինք։ Երէկ, ընդհ. դատախազի պահանջումին վրայ, բժշկական մարմին մը Եէտիգուլէի Ցունաց գերեզմանատունը գնաց և գերեզմանը բանալ տալով քննութիւն կատարեց, և մեռեալին ներքին գործարանները, աղիք ևայլն, Կայս. բժշկական վարժարանը ղրկուեցան, ուրոնց վրայ ոստիկանութեան բժշկական դիւանին կողմէ այսօր բժշկական խորհրդակցութիւն մը պիտի կատարուի։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՃԻՐ ԹԷ ՑԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ.— Ոստիկանութիւնը աղջի օր գլխարկաւոր մարդ մը գտաւ անկենդան վիճակով, Գուլէ Գարուչի մէջ։ Մարդը պատուիրակով պահականոց տարուեցաւ ու մեռաւ։ Քննութիւններէ հասատատուեցաւ թէ ալքոլի չափազանց գործածութենէ մեռած էր, բայց դէմքին և գլխուն այլ և այլ մասերուն վրայ ուռեցքներ և վէրքեր գտնուելով, քննութիւնները կը շարունակուին լուսաբանելու համար խնդիրը։

ԻՒՍԿԻՒՏԱՐԻ ՀՐԴԵՀԸ— Աղջի գիշեր ժամը հինգ ատենները Իւսկիւտար Գաղլար Գաշի Չիֆթլիկի պողոտային թատրոնէն —որ խարխլած վիճակ մը ունէր— հրդեհ ծագելով ամբողջ թատրոնը այրեցաւ քիչ ժամանակի մէջ։ Թատրոնին վարձակալ Միհրան աղա բացակայ էր այդ գիշեր միայն քանի մը սպասաւորներ կային որոնք կը հարցաքննուին հրդեհին դիտմամբ ձգուած ըլլալը կամ ոչ ստուգելու համար, որովհետեւ թատրոնը ապահովագրուած էր 170 ոսկիի։

ԿԱՐՄՐԱԽՏ ծագած էր Գարթալի մէջ որմէ երկու աղաք մեռածեն՝ հիւանդութիւնը ժամանակին տեղեկագրուած չըլլալով թաղապետութեան։

ՄԱԽՍՈՒՍԷԻ «Ֆէրրահ», «Էօմէր Շէվքէթ» և «Այտըն» շոգենաւները աղջի օր Գատըգիւղ և կղզիները գացած ատենին, մեքենայի խանգարումներ ունեցան, որով ուշ ժամանեցին իրենց նաւամատոյցները։

ՍԻՐՈՑ ՊՏՈՒՂ ՄԸ.— Բնիկ Պոլսեցի բայց Տրապիզոն բնակող Օլիա անուն կին մը, ասկէց վեց ամիս առաջ կը մեռցնէ իր հորաքրոջը տղին Նիքօյին կողմէն, որ իր տարփուհին Պոլիս կը ղրկէ փիրոյ պտուղը ջնջել տալու համար։ Կինը կուգայ Պոլիս և Գումգաբու կը հաստատուի, և իր մատղաշ վիժումին համար դեղ մ կ'առնէ Տօքթ. Զօպանեան անուն բժիշկէ մը, որուն կիրարկումէն վերջ կը մեռնի խեղճ կինը։ Խնդիրը ոստիկանութեան ինկած ըլլալով, հաստատուեցաւ թէ տղան վիժած չէ այլ մեռած է մօրը հետ միասին՝ առած դեղին ազդեցութեամբ։

Ցակոյս աւելի լաւ ճշդելու համար մահուան պատասխանատուն, կնոջ վրայ դիազննութիւն մը կը կատարուի ինչպէս նաեւ բժիշկին դեղագիրը կը քննուի։

ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ.— Վճռաբեկ ատեանը բեկանած էր եղեռնադատ ատեանին մէկ վճիռը, որով ան մահուան դատապարտած էր Միքայէլ կամ Թէլօ անուն անձը, որ ասկէց 9 տարի առաջ, Կէտիկ Փաշայի կողմը վիրաւորած էր Գօրրիէլ և Միհրան անուն անձերը և սպաննած՝ Ցովսէփը։ Եղեռնադատ ատեանը վերահաստատեց իր նախկին վճիռը։

—Գերագոյն Խորհուրդին նախնական դատարանը, մէկ տարի իմաստութիւն չըլլալու և դատական ծախքերը հատուցանելու դատապարտեց Ղալաթիոյ Էմէկ-Եէմէզ թաղին իմամ Օսման էֆ.ն, որ երկու ոսկիի փոխարէն պարտրնի կերպով պահած էր սպաննուած Լէյլան հանըմը Հաֆըզ Իպրահիմի հետ։

ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԻ

ՆՈՐ ԿԱՆՈՆԱԳԻՐԸ

36. Եթէ ամուսնութիւն պատահի, գիւղին կամ թաղին իմամը կամ հոգեւոր պետը 15 օրուան մէջ Իլմուխապէրով իմաց պիտի տայ Մարդահամարի Վարչութեան, և ըստ այնմ արձանագրութիւնը պիտի ուղղուի։

ԱԿԻՒՆ Գ.

Մահերու արձանագրութիւնը

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

(Թղթակցութիւն «Մանզումէ»ի)

Ատանա 26 Սեպտ. 1902

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀՕՐ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՒՆ

ՎԵՐԱՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ ՏՈՒԱԾ ՀՐԱՀԱՆԳՆԵՐԸ

Ղալաթիոյ ժողովէն դարձին, միջօրէին, Ս. Պատրիարք Հայրը Պատրիարքարան հասաւ և Մայր Եկեղեցի մտնելով ...

ԹՈՎՀԱՆՆԷՍ էֆ. Կիւմիւշեան, ...

ՊՈԼՍԱԴԻՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ԳԻՏԱԿ

Գուլէ-Էսէ, 23 Սեպտ. 1902

ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ ՆԱՐԵԿ

ԹԱՍԻՄ

ՍԱՐՐԱՖԻՅԷ

ԳԱԼԱԹԱ ՓՈՐՍԱՍԸ

Էսհ. Ումումիէ ազգ. գոր.	30—30
» » էն հիւքսէք	30—32
» » էն ալչագը	30—26
Րումելի շըմէն. աֆչըմ. գրնա.	117—$^3/_4$
» » էն հիւքսէք	117—$^3/_4$
» » էն ալչագը	117—$^1/_8$

ԳԱՆԳԱ ԱԳՍԻՈՆԼԱՐԸ

Րէժի ագսիոնը Օս. լիր.	—
Սիկարէթ Ա.	0—20
» Բ.	—90
Թրամվայ	5—47
Ժուխանա	1—32
Օպլիկասիոն Թրամվայ	495—
Ասիւրանս	3—87
Գօրբօրասիոն	0—07
Գոմմէրսիալ	0—09
Լօրիօմ	75—
Պանգ Նասիոնալ տը Կրէտ	414—
Թրգնավալ	145—
Րըխթըմ Թահվիլաթը	497—
Անատօլը չըմ. ագսիօնը	10—45

ԱԳՋԷԼԼԵՐԻՆ ՖԻՑԱԹԸ

Օսմ. լիրասը 100 ղչ. ստն	ղչ. բր.
Պէյազ մէճիտիյէ ֆարգը	108—01
Մէթալիք	102—25
Ինկիլիզ լիրասը	110—
Ֆրանսըզ ալթունը	87—17
Բօլ	90—
Գրէմից ալթունը	51—06
Գարպոն գայմէսի	8—63

ԷՎՐՈՊԱ ՓՈՐՍԱՍԸ

Լօնտրա 13 Հոկտեմբեր

Ինկ. էսհամը Ինկ. լիրասը	93—15
Օսմ. էսհամը գարանտը	28—
» » Բ	54—
« » Գ	30—75
Օսմանլը Պանգասը	13—50
Մըսըր Տուչ. մութթահը աէ	109—
Պուլկար իսթիգրազը	92—25
Դամպիօ Բարիզ 3 այ վաստ	25—33$^3/_4$
Թրանսվաալ	5—75
Շարթրէթ	3—15

ՄԱՆԶՈՒՄԷ»ՆԻՆ ԹԷՖՐԻԳԱՍԸ (88)

ՄԻՒՍԹԱՆԹԸԳԸՆ ԷՍՐԱՐԸ

ՄԻՒԷԼԼԻՖԻ
ԲԻԷՐ ՏԷԼԳՈՒՐ

ՍՈՆ ՂԱՅՐԷԹԼԷՐ

Մ. տը Շաթիլ Ալլիեէ տաիրէսինէ կիթմէք իչին աճէլէ իթմէքտէ իտի. էոնտի բահտա քէնտիսինին Թէչրինի իլէ մէյտանա չըգմըշ օլան պու ճինաէթին ֆաիլինի խէլաս իթմէսէ կիթմէքտէ օլտուղընը տուշինմէքտէ իտի, քէնտի աղըննճա պու կէնճ ատէմ մուճրիմ իտի։

Շիմտի բոլիսին իչէ իլք տէֆա մուպաշէրէթ իթտիկինի Թէխսաթիւր իթմէքտէ իտի, պու տավա հագգընտա պիր միւսթանթըգըն չըգարապիլէճէկի նէթիճէյի տուշինէրէք մէճնունէն պաշընը իքի թարաֆա սալլար իտի։

Տօքթօր Մ. Բէրնօլէնին Բարիզէ էէնի կէլմիշ պիր միւսթանթըգ օլտուղունը Թանըրըպ, պու ատէմ հագգընտա պունտան պաշգա պիր չէյ պիլմէզ իտի։

Մ. տը Շաթիլ քէնտիսինի անճագ պիր գաչ քըրրէ կէօրէպիլմիշ օլուպ, պիր մուհիմ իչ իչին հուզուրունա կիթմէքտէ օլտուղը պու ատէմին ախլատղընը պիլմէօր իտի, վէ Թէսաձիւֆ իթմէք իսթէտիկի պու ատէմի Թանըրմատըղը կիպի, մէրգումըն իսչէրինէ խանտա իտիլէն ճինաէէթ տախի բէք պէօհիւք իտի։

Էլհասըլ Մ. տը Շաթիլ քէօրճէսինէ հարէքէթ իտիեօր իտի, լաքին գըզը կիպի սըվմէքտէ օլտուղը Ալիսէ Մ. տը Լօնժիրէեէ օլան մուհապպէթի քէնտիսինի հիչ Թէրէտտիւտ իթտիրմէքսիզին եօլունա տէվամ իթտիրմէքտէ իտի, տրա սըրա տօքթօրըն զիհնինէ զարիֆ զարիֆ իսմիտլէր չարբար իտի, օլունան Թահգիգաթտա պէլքի պիր տէլիլ պուլունուպ, միւճրիմ օլուպ օլմատըղընը իսպաթ իտէպիլէճէք իտի. հայ՛ֆ, Մ. տը Շաթիլին պէտ իտէճէկի մուհարէպէ իչիւն պու պիր խուլիատան իպարէթ իտի. պու հազին տուշիւնմէլէրլէ մէչղուլ օլտուղը հալտէ տալիեէ տաիրէսինէ վասըլ օլտու վէ տուխուլէ աճէլէ իթտի։ Միւսթանթըգըն տաիրէսինէ կէօթիւրէն գարանլըգ վէ տոլամպաճ եօլլարը Թանըր ի-

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ԴԱՍԱԳՐՔԵՐ
ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ ԳՐԱՏԱՆ
Մեծ-ճառ փողոց Թիւ 57

Հայերէն ընթերցանութիւն եւ գիր

Կրօն եւ բարոյական սկզբունք

Աշխարհագրութիւն

Տարրական բնական գիտութեանց

Տարրական թուաբանութիւն եւ տարրական գործնական երկրաչափութիւն

Պատմութիւն և աշխարհագրութիւն

Մաթեմատիքութիւն եւ նկարչութիւն

Օտար լեզուներ

Տէր և Տնօրէն
ՕՀԱՆՆԷՍ Տ. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

ՄԱՄՈՒԼԱԹԸ ՏԱԽԻԼԻՅԷՄԻՋՏԷՆ
ՕՍՄԱՆԼԻՒՅԷՆԻՆ
ՆԷՖԱՍԷԹԻՆՏԷ ՎԷ ՏԻԼԻԲԷԼԷՆՄԻՇ
ԷՆ ԱԼԼԱ

ՔԷԹԻՒՆ ԷԱՂԼԱՐԸ

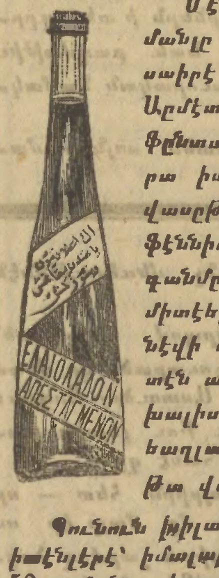

ՄԱՄՈՒԼԱԹԸ ՏԱԽԻԼԻՅԷՄԻՋՏԷՆ ՀԱՄԻՏԻՅԷԷ ՖԷՍԼԷՐԻ

Սայէի Շահանէտէ Սթանպօլտա Ֆէրիքէօյիւնտէ Թէէսիս իթտիկիմիզ «Համիտիյէ» ֆէս ֆապրիգասը մամուլաթը՝ Էվրոբա մալլարընտան գաթ գաթ իւսթիւն վէ մէթին վէ զարիֆ օլտուղը կիպի, ֆիյաթճա տա էհվէն պուլունտըղը ճիհէթլէ. տախիլի մամուլաթըմըզըն բէվաճընը Թէէմին իթմէք արզուսընտա պուլընան միւհթէրէմ էհալիմիզի էզհէր ճիհէթ մէմնուն իթմէքտէ տիր. էսասէն մազաառըմըզ միլլի սէրըոչըմըզը տախիլէն իմալ իթմէք էմէլլէր իհթիյաճտան վարէսթէ զալմազ նօզթալարընա միւնհասըր օլուպ, պու էմէլին հուսուլի իսէ, Էվրոբա մալլարընա հէր վէճհլէ րիւճհանըյէթի պիթթէճրիպէ սապիթ օլան իչպու մամուլաթը տախիլիյէմիզէ էհալիի քիրամըն լայըգ օլտուղը տէրէճէտէ րաղպէթ պույուրմալարընա միւթէվագգըֆ տըր. չայանը իֆթիխար պիր ճիհէթ տախի ֆապրիգամըզ վուգու պուլան սաթըշտան 100 տէ 2 սինի էազիմը տաարը Շէհրիյարիտէն օլան Հիճազ չըմէնտըֆէրինէ մաէլմէմնունիյէ Թէրք իթմիչ օլտուղու կիպի, Տար իւլ Աճէզէյէ 450, վէ Պրուսա Համիտիյէ Սանայի մէքթէպինէ 150 տանէ մա բիւսկիւլ ֆէս իհտա իթմէք սուրէթիյլէ տէ իպրազը համիյէթէ մուվաֆֆագ օլմուշ տըր։ Իչպու ֆէսլէր եազմուրտան Թէրտէն պօզուլմատըղը կիպի, զալըպ տախի իսթէմէզ. բըլանան ֆէսլէրին աթէչէ կէօսթէրիլմէսիյլէ գուրուլտըլմասը իւթար օլունըր։

Զիյրտէ մուհարրէր մահալլէրտէ բիւսկիւսիզ օլտուղը հալտէ, մագթու ֆիյաթլարըլա սաթըլմագտա տըր։

Իչի Թիպէթլի ղայէթ գուլլանըշլը ֆէս՝ պէհէրի 5 ղշ.,

Իչի հասըրլը ղայէթ գուլլանըշլը ֆէս՝ պէհէրի 8 ղշ.,

Իչի իքի գաթլը ղայէթ գուլլանըշլը ֆէս՝ պէհէրի 10 ղշ.,

Իչի աթլասլը ղայէթ գուլլանըշլը ֆէս՝ պէհէրի 13 ղշ.։

Մահալը ֆիւրուխթը. — Սթանպօլտա Համիտիյէ ճատտէսինտէ Քիւչիւք Իսմաիլ Բաչա խանը ալթընտա Ն. 17, Տիւրէքլէր արասընտա Ն. 71, Ագսէրայտա Նէչիլ Թուլումպա մէյտանընտա Ն. 101, Շիշլիտէ Օսման պէյ կազինօսը ճիվարընտա ֆապրիգամըզ Թահթընտա, Պէչիքթաշտա Ճատտէի Քէպիրտէ Տօզթ. Գրիսեան էֆ.նին խանէսի Թահթընտա վէ Իսկիւտարտա չարշու քէպիրտէ 44 նումէրօտա վէ Գալատա իսկէլէսինտէ 3 վէ 5 Ն° մաղազալարտա սաթըլմագտա տըր։

Ֆէսլէրիմիզ գըրըլսա պօզուլտուղը Թագտիրտէ չիւպէլէրիմիզին հէր հանկըսընա միւրաճաաթ օլունուրսա, էէնի պիր ուսուլտէ մէճճանէն գալըպլանաճաղը միւնթէրէմ միւչթէրիլէրիմիզէ իլան իտէրիզ։

ՍԻՆԿԷՐ

ՀԱՅԹԱՅԹԻԶ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԳԱՂԱՏԱՆ
THE SINGER MANIFACTURING Co.

ՍԻՆԿԷՐԻ կարի մեքենաները զուտ անգլ. պաղպատէ շինուած ըլլալով, իրենց տոկունութեամբ այնքան գնահատուած են, որ աշխարհիս ամէն կողմը տարածուած են և բոլոր ընտանիքները, դերձակներն ու կօշկակարներն լոկ Սինկերի մեքենայ սկսած են գործածել։ Սինկեր ընկերութիւնը ցարդ 400է աւելի պատուոյ վկայական և շքադրամ առացած է բոլոր ցուցահանդէսներէն։

Մասնաճիւղեր՝ բովանդակ Թուրքիոյ մէջ։

Սինկերի մեքենաները կը ծախուին միմիայն ՍԻՆԿԷՐ Ընկերութեան վաճառատուններուն մէջ։

ԲԵՐԱ՝ 1. Մեծ փողոց, Պօն Մարշէի դիմաց Թիւ 343 և 343 կրկին։ 2. Մեծ փողոց, Կալաթա Սէրայի դիմաց։

ԿԱԼԱԹԱ՝ 1. Սինկեր խան, Թիւնէլին առեւ։ 2. Թրամվէյի կայարանին դիմաց։

ՊՈԼԻՍ՝ 1. Սուլթան Համամ Թիւ 2։ 2. Սուլթան Պայազիտ, Թրամվայի կայարանին դիմաց Թիւ 13։

ՍԿԻՒՏԱՐ՝ Զարշը պօյը Թիւ 120։

ԴԱՍԵՐԸ ԵՒ ՆՈՐՈԳՈՒԹԻՒՆՔ ՁՐԻ

Սինկեր Ընկերութեան կեդր. վարչատեղին կը գտնուի, Բերա, Մեծ փողոց Թիւ 343 և 343 կրկին, Սարգիս պէյ Տիւզ Օղլուի տունը։

Կեղծերէն զգուշանալու համար վերի նշանին ուշադրութիւն ընելու է։

Լ՚ՈՒՆԻՕՆ

ԵԱՆԿԸՆԱ ԳԱՐՇԸ ՎԷ ԷՕՄԻՐ ԻՉՈՒՆ ՍԻԿՕՐԹԱ ԳՈՒՄՊԱՆԻԱՍԸ
1828 ՎԷ 1829ՏԱ ԹԷԷՍՍԻՍ ԻԹԻԼՄԻՇ

Բարիստէ Բլաս Վանտօմտա, 9 Նոմէրօլու տաիրէի խուսուսի։

ՀԱՐԻԳ ՇԻՐՔԷԹԻ		ԷՕՄԻՐ ՇԻՐՔԷԹԻ	
Սէրմայէ վէ իհթիեաթ	107,000,000 ֆր.	Սէրմայէ վէ իհթիեաթ	153,000,000 ֆր.
Սէնէլիք մազպուզաթը	21,000,000 »	1900 մազպուզաթը	17,000,020 »
Էօտէնէն զիեան	252,000,000 »	Էօտէնէն զիեան	120,000,000 »
Սիկուրթալը խանէլէրին գըյմէթի	19,000,000 »	Սիկուրթալը էօմիւր	260,000,000 »

ՊՈՒ ՇԻՐՔԷԹ ղայէթ միւսաիտ չէրաիթ իլէ Թիւրքիատա սիկուրթա գայտ իտէր ԷՕՄԻՒՐ ՍԻԿՈՒՐԹԱՍԸ տախի միւխթէլիֆ սուրէթտէ վէ խուսուսի էհվէն ֆիեաթլա էօմիւր սիկուրթա իտէր։

ՇԻՐՔԷԹԻՆ ՊԱՆԳԱՍԸ «Պանգ Օթթօման» օլուպ, Սթանպօլ Աժանսը տախի Կալաթատա «Պանգ Օթթօման» գարշըսընտա տըր։

Յ. Գ. ՓԱԼԱՊԱՆԵԱՆ
Նոր հրատարակութիւնք

ՍԱՄՈՒԷԼ ՆՕՐԷՆ
Պզտիկներուն բուսաբանութիւնը.
Պզտիկներուն Երգարանը

ՏՕՔԹՕՐ ՔՕՄԻՏԱՍ ԲԻՒԼԹԷՆ

ԷՃԶԱԽԱՆԷԼԻ ԹԻՒՐՔԷՍ

ՀԱՅ ՍՆՏՈՒԿԻՑ ՀԱՐՍՆԻՔ
ՄԱՔՍՈՒԹ ԳԸԼԷՃԵԱՆ